

Rozdíl I.

VÝROBA PRVOTNÍ.

POJEM A DRUHY.

Výrobou prvotnou rozumíme souhrn oněch výrobních činností lidských, které za podklad majíce vesměs půdu samu, zabývají se vedením a upotřebením přírodních sil za tím účelem, aby se do-
bylo užitečných látek, způsobilých sloužití potřebám lidským buď
bezprostředně, nebo po dalším zpracování. V širším toho slova
smyslu se sem počítají i činnosti v podstatě pouze okupační,
zejména též hornictví.

Hlavní odvětví výroby této jsou podle toho:

1. rolnictví s chovem dobytka a rybolovem,
2. lesnictví s honbou a
3. hornictví.

Pro všechna tato odvětví charakteristickou jest převaha kapitálu stálého v podobě pozemků, budov, melioračních zařízení, do-
bytka; základní část tohoto stálého kapitálu je nerozmnožitelnou,
největší jeho část vůbec je nepohyblivou a nepřenesitelnou. Z toho
plyne, že jsou tato odvětví na určitá lokální stanoviska vázána,
a rozmnožení výroby při nich je vůbec možno jenom obmeze-
nější měrou nežli v průmyslu.

Druhdy se mělo všeobecně za to, že všechen život hospodářský
prochází typicky jistými historickými stadiemi, nežli se dospěje
k pravidelnému provozování rolnictví v pevném usazení, a jako
taková se uváděla:

1. Nejstarší fase, kde výroba obmezuje se pouze na okupaci
toho, co příroda sama bez náhrady poskytuje, jest tedy buď lo-
vecká nebo rybářská.

2. Stav, kde se vystupuje z úzkých mezí těchto činností, a kde
se počíná zaměstnání stálou činností k výrobě statků předem
k ochočování a chovu zvířat (domácích), ale ještě s charakterem
potulným, protože se výhradně zužitkují přirozené pastvy; to však
vede nutně k časté změně stanoviska: život potulný (noma-

dický), pastýřský. I počátky rolnictví připojují se k nomadickému životu.

3. K usazení v pevných sídlech dospívá se pak teprve, když pokročí se již jistou měrou v rolnictví, že možno na daném objemu půdy se uživit; pouhými odbory jeho se stávají pak někdejší ryze okupační činnosti, pod č. 1. udané, i chov dobytka.

Leč tento hrubě schematisující názor ukázal se býti nesprávným. Liší-li dosud někteří badatelé více typů, tak jako na příklad nižší a vyšší formy lovectví, pastevectví, nižší a vyšší formy rolnictví (Grosse: Die Formen der Familie und die Formen der Wirtschaft), nevyrozumívají tím, že by to byla stadia vývoje, jimiž každý národ prochází, nýbrž jsou to jen označení různých, charakteristických tvarů výživné činnosti, které nevyklučují skoky a tvary smíšené. Lovci a pastevcí chovají se zcela rozdílně ke zvířatům a není tudíž snadno přechod od lovectví k chovu dobytka si představití. Mnohé kmeny z lovectví přecházejí současně k chovu dobytka i orbě. Mnohé starší útvary současného trvání pastevectví i orby vysvětlují se i tak, že panující živel pastevecký dal půdu vzdělávatí porobeným cizincům nebo zchudlým svým příslušníkům. (Srovn. čtená pojednání Peiskrova.) Pevné, obecné typy vývojové se tedy stanovití nedají, jen jisté, nikoliv ale vždy stejným způsobem prodělávané, předchozí stavy před ustáleným rolnictvím.

Teprve pevné usazení činí možným místně ohraničený život obecní a konečně i státní. Podmínky výživy stávají se pravidelnějšími a zabezpečenějšími, závislost na přírodě menší.